

יזמות - מעבר למצוינות

תחום החינוך הוא מן הבולטים שבנושאים אשר על קידומם ועל חשיבותם רווחת אחדות דעים בקרב הציבור הרחב. אין חולק על מרכזיותה של מערכת החינוך ועל משמעותה לאיכות חייו ולעתידנו. הישגיה של מערכת זו נתונים לא אחת לגלי ביקורת המתמקדת, בין היתר, גם בעבודת המורים, באיכותם וברמת הוראתם. אין זה סוד גם כי חל כרסום בדימוי הציבורי של המורה בישראל. אך מבלי להמעיט בחשיבות החתירה לתיקון ולשיפור פני הדברים, ראוי לומר כי העשייה החינוכית בכללה היא מפעלם של ציבור המורים והמחנכים, נשואי אותה ביקורת, אשר עיקרם שוקד על מלאכתו בעמל יום-יומי ובמסירות רבה. השכלת ילדינו ונערינו והערכים שבהם יצוידו לקראת צאתם לדרך הם, בסופו של דבר, פרי יצירתם של המורים, ואלה נשואות עיני הכול.

"פרס המורה היזם" הוא מיזם חינוכי ייחודי שנועד לאתר ולעודד מורים ומחנכים בכל מוסדות החינוך - גני הילדים ובתי הספר - אשר עבודתם החינוכית נושאת גוון של יזמות הראויה להעתקה גם למוסדות חינוך אחרים בארץ.

רעיון הפרס למורה היזם נהגה על ידי ליאון רקנאטי ופרופ' יעקב קופ והוא קרם עור וגידים לראשונה לפני שלוש שנים. בשלב השני חברו למפעל זה סטנלי צ'ייס, איש עסקים אמריקאי הידוע בפעילותו בתחום החינוך בישראל, וכן קרן סאקט"א-רש"י, אחת מהקרנות הפרטיות המובילות בישראל, המתמקדת בפריפריה בתחומי החינוך, הרווחה והבריאות. הוגי התוכנית ופעיליה מאמינים שבכוח המורים והמחנכים להניע ולקדם איכויות בסביבת עבודתם המקומית, ובכך להוסיף משלהם על הנעשה ועל המתרחש במסגרות העבודה הקיימות ולהשליחם. גיבוריה של תוכנית "פרס המורה היזם" הם אנשי חינוך אשר פיתחו יוזמות יוצאות דופן, שבמחן לחולל שינוי ולקדם את ההישגים הלימודיים והחינוכיים. יוזמות אלה ניכרות לא רק במסירות ובמצוינות ובכישורים הטובים של מבצעייהן, אלא בעיקר בפריצת דרך דידקטית, החורגת מעבר לתוכניות הלימוד המקובלות. סימן ההיכר של זוכי הפרס הוא יכולותיהם לפתח היבטים מקוריים ולהגיב באופן אפקטיבי על

מציאות מורכבת ומשתנה בגן הילדים, בבית-הספר ובקהילה שבהם הם פועלים ומעורבים.

לדעת השותפים לרעיון הפרס, עידודן של היוזמות החינוכיות הללו צפוי להקרין על מערכת החינוך כולה: היוזמות הברוכות יכולות לסייע ברענון ובהתחדשות של תוכניות הלימודים ברמות המקומיות ולהעשירן בהיקף כלל-ארצי. שיפור ההוראה בישראל יעלה את סיכויי התלמידים להמשיך ולהתקדם בתום לימודיהם. כך יתרחו בוגרי בית הספר במהלך שירותם הצבאי, ישתלבו בלימודים גבוהים, ובסופו של דבר ייקחו חלק פעיל ויצרני במגרי החברה

והמשק על רובדיהם ומרקמיהם השונים.

"הזרע חיטה דואג לשנה. הנוטע עצים דואג לשנים. המחקר נפשות דואג לדורות". כזה הוא חזונו של פרס המורה היזם - התגשמות פתגם עתיק יומין זה במורינו.

הנהלת הפרס מודה לרכים ולשופטים שעשו לילות כימים בהתנדבות מלאה במלאכת הבחירה, ולעופר נמרודי ואבי בטלהיים ולעיתון "מעריב" אשר חרט על דגלו תמיכה בחינוך והעניק חסותו לפרס המורה היזם.

סטנלי צ'ייס
דירקטור
Chais Family Foundation

מארק צ'ייס
יושב ראש
Chais Family Foundation

אלי אלאלוף
מנכ"ל
קרן סאקט"א-רש"י

פרופ' יעקב קופ
מנהל מרכז טאוב לחקר המדיניות
החברתית בישראל

ליאון רקנאטי
יו"ר ומנכ"ל
GlenRock Israel

תהליך השיפוט ובחירת הזוכים בפרס

מאה ועשרים יוזמות של מורים הוגשו לשיפוט, וכולן נבחנו בתהליך מחושך של שישה שלבים. קבוצת המעריכים שבחנה את המועמדות כללה שלושים שופטים ושישה רכזים - כולם אנשי מקצוע מובילים בתחומיהם ובני סמכא בתחומי דעת שונים, מורים ותיקים ועתירי ניסיון בהוראה, אנשי ניהול ומומחים בפיתוח תוכניות לימודים. בשלב האחרון של בחירת הזוכים הצטרפו למעריכים גם נציגים מועדת ההיגוי וחברים מהמועצה הציבורית. קריטריונים שנקבעו להערכת היזמות ולבחירת המורים הזוכים מתייחסים לייחודם של התכנים ושל עקרונות ההוראה, לדרך פעולתו של המורה בתוך המערכת החל בשלב הרעיון וכלה ביישומו, לזיהוי תוצאות מוכחות ולפוטנציאל ההפצה של היזמות.

צוות השיפוט בחר השנה עשר יוזמות של מורים מכל רחבי הארץ, המצטרפות לעוד ארבעים יוזמות שזיכו את בעליהן בפרס המורה היזם בשנים שעברו. אף שבשיפוט לא ניתנה העדפה על פי מכסות ייצוגיות לפי מגזר וכדומה, התברר בדיעבד כי הזוכים נמנים עם מגזרים שונים, מאופיינים במגוון רחב של פעילויות חינוכיות ומועסקים בקשת מגוונת של מוסדות חינוך ברחבי הארץ. לכל אחד מן הזוכים מוענק פרס כספי של 10,000 ₪ כעידוד ליוזמתו. בהשלמה להענקת הפרס נוקטת הנהלתו יוזמות לקידום הפצתן והטמעתן של היוזמות הזוכות במערכת החינוך לרמותיה השונות - המקומיות, האזוריות והארציות. כמו כן נבחנת האפשרות ליצור קשרים בין המורים בעלי היוזמות לבין גופים בעלי עניין בארץ ובחו"ל.

פרס המורה היזם מציין את השנה השלישית לפעולתו. כצעדים ראשונים לגיבוש דרכי הפעולה וליישומן הוקמו מטעם ראשי הקרן ועדת היגוי ומועצה ציבורית, שבהן משתתפים חברים מכל מגזרי העשייה החינוכית, החברתית והעסקית בישראל. מועצת הפרס מלווה את הנהלת הפרס, מייעצת לה בקידום יעדי התוכנית, ומהווה גורם מקשר עם המגזרים השונים. החברים במועצה הם ראשי מערכת החינוך - משרד החינוך, ארגוני המורים, השלטון המקומי, המגזר העסקי, האקדמיה, ההורים, המורים והארגונים הציבוריים השונים. פרסום הפרס בקרב המורים נעשה באמצעות מערכת החינוך, הנהלות בתי הספר, אתר באינטרנט ועיתון "מעריב" הנותן את חסותו לפרס.

ברורים של למידה ועמידה בזמנים הם תנאי לקידום התלמידים. ואכן, יישומן של תפיסות חינוכיות אלה הוכיח את טיבם. בעיות המשמעת מוזערן, ובכיתותיו נוצרה אווירה לימודית פורייה.

התוכנית פתוחה בפני כל תלמידי כיתת ההכון. כל אחד מהם מקבל הזדמנות שווה להצליח ללא קשר ותלות בהישגיו הלימודיים במקצועות אחרים.

עיקר הצלחתו של מימון היא הגשת תלמידי ההכון לבגרות בפיסיקה. הוא מגישם ליחידה הראשונה כבר בכיתה י'. התלמידים המסיימים את היחידה הראשונה בציון העולה על 80 - ומרביתם מצליחה בכך - ממשיכים לפרויקט אישי בהיקף של שתי יחידות לימוד נוספות בכיתה י"א. במהלך החופשות מגיעים התלמידים ליחי לימוד מרוכזים ומשתתפים באופן פעיל ומלא במעבדות.

הישגי תלמידיו של מימון ניתנים למדידה: בשנת הלימודים התשס"ה, 18 מתוך 19 תלמידים עברו את בחינת הבגרות בציון ממוצע 84 - הגבוה מן הממוצע הארצי - ומרביתם המשיכו לשתי יחידות לימוד נוספות. רבים מבוגריו מצאו את המשך מסלולם מכינות ובמכללות. דימויים העצמי כתלמידי ההכון השתפר בפני יתר חבריהם תלמידי השכבה, ולא פחות בפני צוות בית הספר ומוריו.

על יוזמתו זו זכה יורם מימון בפרס המורה היזם לשנת תשס"ו.

בליסטיקה

ב-3 יחידות לימוד

בגרות בפיסיקה לתלמידי כיתות הכון

המורה היזם:

יורם מימון

מורה למתמטיקה ולפיסיקה, רכז שכבת י"ב

תיכון אורט מגדים, כרמיאל

דוא"ל: yomaimon@013.net

הנוף האנושי של כיתות ההכון בבתי הספר מורכב מקבוצות תלמידים רבגוניות הניכרות בהישגים לימודיים נמוכים מחד גיסא, ובפערים חברתיים-כלכליים מאידך גיסא. הנעתם ללימודים אינה גבוהה, ואילו הדימוי העצמי שלהם נמוך. קשת האפשרויות העומדות בפניהם להיבחן בבחינות הבגרות מוגבלת, ולרוב הם אינם מסיימים את לימודיהם התיכוניים בתעודת בגרות מלאה. מכאן כבר נגזר גם עתידם: לרוב הדלתות ללימודי המשך נעולות בפניהם.

האתגר שהציב המורה יורם מימון לעצמו הוא לאפשר לתלמידי כיתות הכון אלה שבבית ספרו להשתלב בלימודים מתקדמים בפיסיקה ואף להגישם לבגרות ברמה של שלוש יחידות לימוד.

יורם מימון, מורה בכיר לפיסיקה, פיתח שיטת הוראה, שיסודה הוא האמונה בתלמיד, והיא המפתח להצלחתם. לבד מהעברת החומר הלימודי, הוא מאמין כי ניהול שיחות מוטיבציה בתחילת כל שיעור, היכרות עם חווית ההצלחה במבחנים, פיתוח ביטחון עצמי, שיקום הדימוי העצמי ויחס אישי, נוסף על הצבת גבולות

ניצנים נראו בארץ

תוכנית העשרה לתלמידים מחוננים יוצאי
אתיופיה בשיתוף ההורים

המורים היזמים:

חגית ארז | **יברכן יהייס**

יועצת חינוכית | מגשר חינוכי-חברתי ליוצאי אתיופיה

בית הספר היסודי נורדאו, נתניה

דוא"ל: danerez@017.net.il

כשליש מתלמידי בית הספר היסודי נורדאו בנתניה הם יוצאי אתיופיה הנזקקים לעזרה בלימודים. המקובל במערכת החינוך הוא להפנות את מרבית משאבי הסיוע לתלמידים מתקשים אלה. בשנת הלימודים התשס"ד זיהו היועצת החינוכית, חגית ארז, והמגשר החינוכי - חברתי יברכן יהייס כחמישה עשר תלמידים, ילדי כיתות א' ו-ב', יוצאי אתיופיה אף הם, אשר בלטו ביכולות ובכישורי למידה גבוהים דווקא. חגית ויברכן החליטו להאיר ולטפח את קבוצת תלמידים זו הזוכה לרוב להתייחסות לחולשותיה בלבד. הם הקימו

בה - בתשלום סמלי בלבד - זוכים לסדרת חוגי העשרה לחחוננים, והיא מותאמת לצורכיהם הלימודיים והרגשיים כאחד. החוגים מגוונים ועוסקים בידע כללי ורחב, כגון חקר החלל החיצון, חשיבה מתמטית והעשרה לשונית. נוסף על אלה ניתן בתוכנית משקל להעצמה אישית ומנהיגותית. המשתתפים בה מחליפים ספרים בספרייה העירונית ללא תשלום ולוקחים חלק בסדורים לימודיים.

חתן הכלים הלימודיים והרגשיים והענקת תשומת הלב לתלמידים משתתפי התוכנית תרמו להעלאת ביטחונם וכבודם העצמי. ההזדמנות הייחודית שהוענקה להם יצרה בקרבם קבוצת מנהיגות המהווה מודל לחיקוי ומושא להערכה בבית הספר ובקהילה. עם התקדמות התוכנית נמצא שהתלמידים השקטים, חסרי הביטחון ובעלי הדימוי העצמי הנמוך, החלו להראות מעורבות גבוהה יותר, תוך השתתפות פעילה בדיוני הכיתה. הערכתם העצמית ומעמדם החברתי השתפרו, והתלמידים האחרים שאינם משתתפים בתוכנית ההעשרה נעזרים בהם בכל הזדמנות. שיתוף ההורים בתהליך - בין על ידי הרצאות בנושא חשיבות פעילות הטיפוח וההעשרה, ובין על ידי פעילויות משותפות להורים ולילדים - הפכה את משפחות התלמידים לקבוצת תמיכה פעילה המעורבת עמוקות בחינוך ובפעילות הבית-ספרית.

תוצאות היוזמה של ארז ויהייס נשאו פרי: במבחן לאיתור מחוננים שנערך בשנת הלימודים החולפת בשכבת כיתות ג', תשעה מתוך אחד עשר ילדים מן הקבוצה עברו את שלב א' בציונים גבוהים, ושלושה מתוכם קיבלו את הציונים המובילים בשכבה.

על יוזמתם זו זכו הגב' ארז ומר יהייס בפרס המורה היזם לשנת תשס"ו

עבורם מסגרת מיוחדת כדי לתת מענה לסקרנותם ולפתח את יכולותיהם ואת כישוריהם. תוך איגום משאבים בית-ספריים וגיוס משאבים ממקורות חיצוניים ופרטיים, הם פתחו חוגי העשרה בשעות שלאחר הלימודים. את תוכניתם הם הפעילו בשעות הפנאי, כמענה להיעדר פעילות ולחוסר מעש בבית וברחובות של השכונה. שילוב ההורים בתהליך נכלל בתוכנית, ומייחד אותה אף הוא.

ארז ויהייס העניקו לתוכנית ההעשרה שלהם את השם "ניצנים נראו בארץ" ולא במקרה: התלמידים המשתתפים

חינוך לסובלנות עם ואן-גוך

במקלט הבית-ספרי נפתח "מיני מוזאון"
המשמש כמרכז לאמנות, יצירה ומוזאולוגיה

המורה היזם:

דבורה איזנברג

מורה לאמנות

ביה"ס היסודי לוי אשכול, לוד

דוא"ל: zvikashira@walla.co.il

כמו דבורי הדבש הנמשכות אל הצוף, נוהרים התלמידים למקלט של דבורה איזנברג, שהפך למרכז האמנויות הבית-ספרי. בית הספר לוי אשכול שבלוד שבו מלמדת דבורה אמנות במשך 33 שנה, נטוע בלב שכונה המורכבת מאוכלוסייה הטרוגנית וכללת עולים מחבר העמים, עולים מאתיופיה, בני המגזר הערבי ותושבים ותיקים. במקלט בית הספר הקימה דבורה מתחם ייחודי, ובין כתליו מתרחשת יצירה אמנותית של התלמידים, תוך לימוד חווייתי של תולדות האמנות, יסודותיה וערכיה. הקמתו של המרכז היא פרי יוזמתה, וגם שיפוץ המקלט והפיכתו לפנינת חן נדירה נעשו במו ידיה. בתמיכת הנהלת בית הספר היא גייסה משאבים מגורמים ציבוריים ופרטיים ויצרה מעין "מיני מוזאון" העשיר בעבודות אמנות, בעלוני קיר, בהדפסים ואף בתמונות מקוריות של גדולי הציירים בני כל הזמנים.

מעבר לאהבתה לאמנות ולהוראתה, שמה לה דבורה למטרה להקנות באמצעות לימודה ערכי אמון וכבוד הדדי בין התלמידים, עידוד ביטויים העצמי והיכולת ליצור דיאלוג בין איש לרעהו. ואכן, הבא בשערי המקלט של דבורה ("המקלט היפה בארץ" לדעת אחדים מהמורים), אינו יכול שלא לחוש באווירת הרגע והיצירה השוררת בין כתליו.

המרכז פתוח גם לאחר שעות הלימודים, והוא מוכוון עבודה אינטראקטיבית של התלמידים. בתוך סביבת עבודה יוצרת הכוללת יצירות אמנות מהתקופה הקדומה ועד לימינו, באווירה אסתטית

ותרבותית המזמינה חקר וצפייה - יושב התלמיד ויוצר חללי המקלט חולקו ליחידות המכלילות יצירות אמנות, פיוט עיון, ספרייה, מרכז מחשבים וסטודיו לציור. לבד מן הצפייה בסרטי אמנות והנפשה, נערכות במרכז תצוגות מתחלפות של תערוכות ניידות המותאמות לנושאים הנלמדים. נושאי הלימוד מגוונים ונעים בין התמקדות באמנים לבין נושאים אינטגרטיביים המשלבים כמה מקצועות לימוד. ניתוח היצירה יוצר שיח, והתלמידים מוזמנים לתרגם את חווייתם האישית כפי שהבינו וקלטו אותה. הם מתבקשים להביע עמדה ולחוות דעה על תהליך יצירתה ועל נסיבותיה. שש שעות שבועיות מייחדת דבורה לקישוט בית הספר כחלק מפעולות המרכז. השנים רק חיזקו את אמונתה ביכולת האמנות לשמש מנוף לקידום התלמידים ללא קשר לרקע לימודי, כלכלי וסביבתי. הישגיה של דבורה ניכרים לעין. בתוך אקלים חברתי-כלכלי מורכב שאינו חף מבעיות של צפיפות ומשמעת, הצליחה הפעילות במרכז האמנויות הבית-ספרי להשפיע השפעה ניכרת על התלמידים ועל האווירה

הבית-ספרית בכלל. רמת האלימות פחתה, והתלמידים מפגינים יראת כבוד, רצינות ואהבה למרכז ולאמנות. הלימוד הקבוצתי יוצר דפוסי חברות, אמון, שיתוף משאבים וגיבוש חברתי המיושמים בבית ובקהילה, והתלמידים אף בוחרים לשתף את הוריהם המוזמנים למרכז ואת המבקרים בו. הידע הנרחב ניכר בבקיאיות התלמידים ובמעורבותם בחיי האמנות. ממוצע הציונים עלה מ-85 ל-95, ותלמידי המרכז זכו בתחרויות בארץ ובעולם; שמו של המרכז לאמנויות בבית הספר היסודי לוי אשכול בלוד הולך לפניו: מורים מגיעים מרחבי הארץ כדי להתרשם וללמוד מן הנעשה בו ומדרך פעולתו. על-פי עדותה של דבורה, מרכז האמנויות הבית-ספרי שהקימה לפני שנתיים והוראת האמנות בכללה הם עברה מפעל חיים.

בעבור יוזמתה זו זכתה דבורה איזנברג בפרס המורה היזם לשנת תשס"ו.

וכבעלי פיגור קשה ועמוק לתפקוד עצמאי יותר. קפיצת המדרגה שהם עשו עשויה לשלבם בבתי ספר לחינוך מיוחד ברמה גבוהה יותר מחוץ לכותלי המעון, ולפתיחת צוהר עבורם לחברה הנורמטיבית שמנגד. הערכת התלמידים באופן פונקציונלי ושלא על פי תיגום הרפואי, והענקת הזדמנויות למחידה נוספות - שיפרו את תגובותיהם הרגשיות, את ערנותם, את מידת פעילותם, את עצמאותם ואת איכות חייהם. לציון מיוחד ראוי מפעלה התייעודי של דרורה, הכולל משנה סדורה, עיונית וביצועית כאחד, ומספר רב של פרסומים ופעילות הפצה.

בעבור יוזמתה זו זכתה דרורה הייק בפרס המורה הזים לשנת תשס"ו.

דינמיות ופרגמטיות, הנשענות על הערכה פונקציונלית, ולא על ההגדרות הרפואיות והסוציאליות המקובלות. החלק המעשי כולל ביצוע הערכת היכולות והכישורים של כל תלמיד ע"י צוות רב-מקצועי, מיקוד ההוראה בתפקודי יסוד, מדידת תוצאות לאורך זמן, השוואה, הסקת מסקנות, הערכה מחודשת ותייעוד הכולל חוברות עבודה מפורטות, המספקות הדרכה עיונית ומעשית.

הייק רואה בעבודתה אתגר חינוכי ראשון במעלה, חיוני והומני. עבודתה הממוקדת והמאומצת נטולת פניות ומלווה ביצירתיות ובמתן פתרונות בלתי-שגרתיים. יוזמתה נשענת על קשר ישיר שלה עם התלמידים ועל היכרות עמוקה עימם, ובמקביל - על שיתוף הפעולה עם הצוות החינוכי והפרה-רפואי במוסד.

יוזמתה של הייק תרמה להבאת תלמידים שהוגדרו כ"סיעודיים"

ממודל סיעודי למודל חינוכי

תוכנית חינוכית חדשנית לתלמידים סיעודיים
בחינוך המיוחד

העבודה החינוכית בקרב נכים קשים מלידה, פגועי שיתוק מוחין (C.P.) והלוקים בפיגור קשה ועמוק - נתונה לחסגרת החינוך המיוחד. היא ניכרת בעיקר בשמירה על הקיים, ותמציתה - "תחזוקה" בלבד, קרי: הצטמצמות לפיתוח מיומנויות לשם התנהגות מסתגלת ותפקוד יום-יומי. גיל התלמידים הללו נע בין 7 ל-21 שנים, והם חיים במעון שאליו הגיעו כילדים נטושים. מצבם הסיעודי נתפס כנתון וכגזרה משמייים שאין לשנותה. אבחונם נעשה באמצעות תוכניות האבחון לגיל הרך או לחלופין - תוכניות האבחון לילדים רגילים, הגבוהות ברמתן, ואינן תואמות את צורכי התלמידים ואת יכולותיהם. שיטת הערכה זו גרמה לעיתים לתת-הערכה של התלמיד, ומכאן לטעויות בהשמה.

דרורה הייק, המורה לשפה ולתקשורת תומכת חליפית, פיתחה דרכי הערכה מחודשות עבור אוכלוסייה זו, שבה התפקוד הנמוך מקשה במיוחד על פענוח ההתנהגות. יוזמתה ניכרת בשילוב ייחודי של פעילות מעשית בשטח נוסף על תאוריה מעמיקה, המלווה בכתיבה ובהפצה של פרסומים. החלק העיוני כולל איסוף חומר מחקרי ואקדמי, ניסוח רציונל מנחה ובנייה של דרכי הערכה חדשות,

המורה הזמית:

דרורה הייק

מורה לשפה ולתקשורת תומכת חליפית

ביה"ס הוד לחינוך מיוחד, חיפה

דוא"ל: drora1946@walla.com

אפתח יא-סחסם

גן ילדים שהפך למרכז קהילתי פורח
ומוקד לעלייה לרגל של הורים ואנשי מקצוע

המורה הימית:

רמזיה אבו-רביעה

גננת

גן אפתח יא-סחסם, רהט

דוא"ל: ramzia@bgumail.bgu.ac.il

בתבונה ובוהירות חוללה הגננת רמזיה אבו רביעה שינוי חברתי בקהילה הבדווית באחת משכונותיה של רהט, והפכה את גן הילדים המוזנח למרכז קהילתי-חינוכי מיוחד ונדיר באיכותו ובהישגיו. כשהגיעה רמזיה, בוגרת מכללת "קיי", לגן "אפתח יא סחסם" באחת משכונות העיר הבדואית שבדרום רהט, היא מצאה גן ששכן במבנה פרוץ שאינו מגודר, ללא השמל וללא חימום וחסר כל תשתיות. הגן נטוע בשכונה מוכת אבטלה ועוני, והמשפחות המתגוררות בה מרובות ילדים.

את צעדיה הראשונים עשתה כגננת שזה עתה הוסמכה, בסביבה שמרנית ונוקשה, שבה ליחודי הנשים נקטעים בגיל צעיר, והאבות אינם מעורבים בחינוך ילדיהם.

גן הילדים שמצאה נתפס עד בואה כשמרטפייה שאליה הגיעו ילדים המתגוררים בסמיכות. הילדים, בני השלוש והארבע, הגיעו לגן לבדם, ללא ליווי ההורים, ומרמזיה ציפו להיות ה"בייביסיטר".

חזרת אמונה ונחישות החליטה הגננת הצעירה ליוזם שינוי ולהוות דוגמה אישית: היא החלה לטפח את הגן לבדה, ביקרה את ההורים המופתעים בבתיהם והזמינה אותם לגן. ההורים - האימהות והאבות, כל אחד בנפרד - החלו להגיע לגן ונחשפו לחזונה של רמזיה, להפוך את המקום לגן ילדים מתקדם שאינו נופל במאומה ברמתו ובהישגיו מכל גן אחר. רמזיה החליטה לגייס את ההורים בשיקום המבנה והחצר וארגנה מתקנים במקום חסר סיכוי ובתקציב זעום. במקביל היא נקטה צעדים כדי לעררם בתוכניתה הפדגוגית.

היא העבירה להם סדרת הרצאות הנוגעות לתהליכי התפתחות הילד ושיתפה אותם באופן פעיל בהתוויית תוכנית הלימודים וביישומה. כך, לדוגמה, היא הקימה באחת הפינות של הגן "פינת בנק", ובמקביל ערכה עם הילדים ביקור בסניף הבנק שבו עובד אחד האבות. היא השאילה לילדים ספרים והדריכה את האימהות שחלקן אינו יודע קרוא וכתוב, כיצד לספר את הסיפורים לילדיהן. האימהות הודרכו בשימוש בחומרי הלמידה בגן, ביקשו וקיבלו דפי עזר לעבודה בבית. פתיחת הגן הונהגה גם בימי שלישי אחר הצהריים בהתנדבות, ובהפעלתו מסייעים אימהות ואחים גדולים. תחושות ההזדהות והשייכות, כמו גם האקלים המקבל והמדרבן, גרמו להורים להאמין בעצמם וביכולתם לחולל שינוי.

גן הילדים בניהולה של הגננת החרוצה הפך לגן פורח ומטופח. שמו יצא לפניו ברהט כולה, וילדים נוהרים אליו משכונותיה המרוחקות. הגן מהווה דגם לחיקוי לגנים אחרים, ואף נבחר לשמש כגן ניסויי

זו השנה השנייה. חל שיפור מובהק בהתנהגות הילדים, בביטחונם העצמי ובהישגיהם. קהילת ההורים פעילה, מעורבת, יוזמת ותומכת, ומביעה עניין בהמשך העבודה החינוכית עם הילדים גם בבית. מתוך 35 זוגות הורים, 30 מגיעים באופן קבוע לאסיפות. לאירועים אלה מגיע גם ציבור הורים שילדיהם אינם שייכים לגן כדי לראות וללמוד.

אף שהיוזמה מכוננת למגזר צר לכאורה, היא בעלת פוטנציאל השפעה רב על קהלים רב-תרבותיים אחרים, והיא עשויה לשנות דפוסי חשיבה והתנהגות בחברות מסורתיות. רמזיה רואה בחינוך ייעוד ולומדת לתואר שני בחינוך. היא משדרת עוצמה, אופטימיות, אפשרויות עשייה, הצלחה ואמונה בדרכה גם מול קשיים ומחסומים.

על כל אלה, וגם על התוצאות שהשיגה, נמצאה רמזיה אבו רביעה ראויה לפרס המורה היזם.

افتح يا سمس

روضة أطفال تحوّلت إلى مركز جماهيريّ مزدهر وإلى محجّ يقصده أولياء الأمور وذوو الاختصاص

المعلمة صاحبة المبادرة:

رمزية أبو ربيعة،

معلمة

وضه "افتح يا سمس" في راهط

البريد الالكتروني: ramzia@bgumail.bgu.ac.il

لقد أحدثت المعلمة رمزية أبو ربيعة، عن تبصّر وبحذر، تغييرا اجتماعيا في مجتمع بدوي في أحد إحياء مدينة راهط. فقد حوّلت بحكمة روضة أطفال منسيّة إلى مركز جماهيري - تربوي متميز لا مثيل له من حيث الجودة ومستوى التحصيل. عندما وصلت رمزية - خريجة كلية "كي" إلى روضة "افتح يا سمس" الموجودة في أحد أحياء مدينة راهط الجنوبية، وجدت روضة داخل مبنى شبه مهذّم بدون جدار أو سياج يحميه، وبدون كهرباء، وبدون تدفئة، وتنقصه كل البنى التحتية. بالإضافة إلى أنه موجود في حي يعاني سكانه من نسبة بطالة عالية وفقر شديد، وكلهم من أصحاب العائلات كثيرة الأولاد.

خطت رمزية خطواتها الأولى، كمعلمة روضة حديثة العهد، في بيئة محافظة ومتشددة، فيها تتوقف البنات عن التعليم في سن مبكرة والآباء غير مشاركين في تعليم وتربية أبنائهم.

حتى وصول رمزية إلى الروضة، كانت الروضة بالنسبة إلى الأهالي مجرد "مظبّة" يأوي إليها الأطفال، أبناء ثلاث وأربع سنوات، الذين يسكنون قريبا منها، ويحضرون إليها بقواهم الذاتية دون مرافقة أي من الوالدين، وتوقعوا من رمزية أن تؤويهم وتكون لهم مجرد بيبيسيتر (حاضنة).

قررت المعلمة الشابة بعقيدة وعزيمة أن تبادر إلى إحداث تغيير وأن تكون قدوة شخصية: بدأت، لوحدها وبقواها الذاتية، تطوّر الروضة: فاجأت الأهالي وزارتهم في بيوتهم ودعتهم إلى الروضة. جاء الأهالي - آباء وأمهات- كل على حدة- إلى الروضة وقد أطلعتهم المعلمة على رؤياها وحلمها بتحويل الروضة المهمة المنسية إلى روضة حديثة عصرية لا يقل بمستواه عن أي روضة أخرى. قررت رمزية تجنيد الأهالي لمشروع ترميم البناية والساحة وحضرت بعض الأجهزة والمعدات بالميزانيات الضئيلة التي نجحت في توفيرها. إلى جانب هذا الاهتمام

على كلّ هذا وعلى النتائج التي حققتها نرى أن رمزية أبو ربيعة جديرة بجائزة المعلم المبادر لسنة 2006.

متعة الرياضيات

حوالي 8000 دخول في اليوم سجل في الفروم المجاني على الانترنت لتعليم الرياضيات

المعلم المبادر: سرور أسعد

معلم ومرّب ومركز الرياضيات في المدرسة الثانوية الشاملة في بيت جن

البريد الالكتروني: math007@zahav.net.il

عنوان الموقع: http://6138.hydepark.co.il

سرور أسعد هو معلّم رياضيات في المدرسة الشاملة في بيت جن في الجليل. في سنة 2003 بادر إلى استعمال شبكة الانترنت من أجل تحسين تعليم الرياضيات. أقام الأستاذ سرور فوروم (منتدى) "متعة الرياضيات" بهدف مساعدة طلاب المدرسة الثانوية في دراسة الرياضيات وبالذات في تحضيرهم لامتحانات البجروت. يتيح الفوروم متعة التعلم الذاتي، والتفاعلي والفعال والحيّ. بالإضافة إلى آلاف الطلاب الذين يجدون في الموقع حلولا لتساؤلاتهم فهو يخدم الكثير من المعلمين حيث يقدم لهم الموقع معلومات محتّنة حول صدور كتب جديدة وتحسين طرائق التدريس من خلال استعمال مجموعات امتحانات الدبلوم للتدرب والتي تظهر في الموقع بمجرد إدخالها إلى الشبكة.

بالإضافة إلى عرض المعلومات واستعراض المواد التعليمية وطريقة تنظيمها ونشرها يوفر الموقع مجالا للمناقشة والإرشاد حول حل مسائل ويعرض مواضيع دراسية جديدة وقديمة بشكل ممتع ومبتكر.

كما يطرح للمناقشة مسائل على شكل الغاز وفوازير كوسيلة لتعميق التفكير والفهم الرياضي وطرق دراسته.

ما يميّز الفوروم الذي طوّره سرور هو كونه أداة عمل يخرج عن أطر العمل المألوفة. إذ أن الطلاب يجدون في منتدى اسعد أذنا صاغية لأسئلتهم حتى بعد ساعات الدوام المدرسي، كما يحصلون على إجابات شخصية ومفصّلة. تبدأ الإجابة بالتوجيه والإرشاد وتنتهي بحل كامل ومفصّل، يشمل شرحا نظريا وتمارين للتدريب الذاتي. بالإضافة إلى تحتين المواد التعليمية بشكل مباشر (on-line) وتطويع مهارات التعلم الذاتي فإنّ الفوروم يوفر للمبحرين فيه تميزا اقتصاديا لا باس به، يتمثل في توفير الكثير من المصاريف على الطلاب. فهو يقدم لهم امتحانات دبلوم وتمارين بدون مقابل كما يوفرّ عليهم الاستعانة بمعلمين خصوصيين.

لقد طوّر الأستاذ اسعد هذا الفوروم في أوقات فراغه وفي ساعات ما بعد الدوام المدرسي بدون أي مقابل وبدون أية مساعدة من أية جهة. والدليل على نجاح الفوروم هو الصدى الكبير الذي يحظى به عند الطلاب والمعلمين من جميع أرجاء الدولة. وهم نشيطون في الفوروم ويكونون علاقة متبادلة - تفاعلية بين الطلاب والمعلمين أنفسهم دون توجيه المعلم المبادر عندما لا يكون حاضرا على الشبكة. وهكذا ففي فترة امتحانات البجروت في الرياضيات تسجل في ساعة واحدة 8512 دخول وأكثر من 200 إشعار في اليوم، من الساعة السابعة صباحا وحتى بعد منتصف الليل، بالإضافة إلى توجيهات كثيرة إلى مواقع مدارس كثيرة في جميع أنحاء البلاد.

يقوم الأستاذ سرور والذي يظهر في الموقع باسم math007 بالرد على جميع توجّهات الطلاب من بيته وفي ساعات ما بعد الدوام ويقدم المساعدة للمتصعبين وللمتفوقين معًا. جودة المواد والإجابات والجهد الكبير ولطف التعامل والطريقة الودية التي تسود بين المبحرين في الفوروم بروح الشعار الذي يرفعه الأستاذ اسعد أمام طلابه - "لست فاشلا ما دمت محاولا".

على هذه المبادرة يفوز الأستاذ اسعد سرور بجائزة المعلم المبادر لسنة 2006.

מתמטיקה בהנאה

8,000 - כניסות ביום נרשמו בפורום חופשי
באינטרנט ללימודי המתמטיקה

המורה היזם:

סרור אסעד

מורה, מחנך כיתה ורכז המתמטיקה

תיכון מקיף שש-שנתי, בית ג'אן

דוא"ל: math007@zahav.net.il

כתובת האתר: <http://6138.hydepark.co.il>

סרור אסעד הוא מורה למתמטיקה בבית הספר המקיף בכפר בית ג'אן שבגליל. בשנת 2003 יזם שימוש ברשת האינטרנט לשם קידום לימודי המתמטיקה. הוא הקים את הפורום "מתמטיקה בהנאה", כדי לסייע לתלמידי תיכון בלימודי המתמטיקה, ובעיקר בהכנתם ללימודי הבגרות. הפורום מאפשר חוויית למידה עצמאית, אינטראקטיבית, פעילה ותוססת. לבד מציבור אלפי התלמידים המוצאים בו מענה מידי לבעיותיהם, משמש הפורום גם מורים רבים לשם עדכונים הקשורים לספרים חדשים שיצאו לאור ולקידום שיטות הוראה תוך שימוש בקובצי מתכנת לתרגול המועלים בו מיד לאחר הופעתם ברשת.

מעבר להצגת הידע, לסקירת חומרי הלימוד דרך ארגונים ולהפצתם, מציע הפורום מרחב לדיון ולהדרכה בפתרון בעיות, ומציג נושאים לימודיים חדשים כישנים באופן חווייתי ומקורי. הוא מעלה לדיון קונפליקטים בדרך של חידות, וכאמצעי להעמקת החשיבה וההבנה המתמטית ולדרכי חקירתה.

ייחודו של הפורום שפיתח סרור הוא בהיותו כלי עבודה החורג מחסגרות הפעולה המקובלות. התלמידים מוצאים בפורום של

אסעד אוון קשובה לשאלותיהם גם לאחר שעות הלימוד, והם זוכים למענה אישי ופרטני. מענה זה ראשיתו בהכונה ובהדרכה, וסופו בפתרון מלא ומפורט, הכולל הסבר עיוני ושאלות לתרגול עצמי. לבד מעדכונם בחומר הלימודי בזמן אמיתי (on-line) ובפיתוח מיומנויות ללימוד עצמי, מקנה הפורום לגולשים בו יתרון כלכלי לא מבוטל, הבא לידי ביטוי בחיסכון כספי ניכר לתלמידים. הוא מציע מבחני מתכנת ותרגילים ללא תשלום, ומונע הסתייעותם במורים פרטיים.

את יוזמת הפורום "מתמטיקה בהנאה" פיתח סרור אסעד בזמנו החופשי בשעות שלאחר עבודתו, ללא תמורה וללא כל סיוע מגורם כלשהו. עדות להצלחת הפורום היא התהודה הרבה שלה הוא זוכה בקרב בעלי העניין - תלמידים ומורים מכל רחבי הארץ. הללו פעילים בפורום ויוצרים אינטראקציה. ביניהם גם בלא

הנחיית המורה היזם בעת היעדרו מן הרשת. כך, בתקופת מבחני הבגרות במתמטיקה נרשמו בשעה אחת 8,512 כניסות, ומעל 200 הודעות ביום, מהשעה שבע בבוקר ועד לאחר חצות, וכן הפניות רבות לאתר מאתריהם של בתי ספר רבים ברחבי הארץ. סרור עצמו, המופיע בפורום תחת הכינוי math007, מגיב על כל פניות התלמידים מביתו לאחר שעות העבודה ומסייע למתקשים ולמצטיינים כאחד. איכות החומרים והתשובות, ההשקעה המרובה ונעימות המענה והרוח הידידותית השורה בין הגולשים, הן הקו המאפיין את הגלישה בפורום "מתמטיקה בהנאה". ברוח הסיסמה שמציע אסעד לתלמידיו - "לא נכשלת כל עוד לא חדלת לנסות".

בעבור יוזמתו זו זכה סרור אסעד בפרס המורה היזם לשנת התשס"ו.

חינוך לערכים בראש הסולם

במסע חוצה ישראל חולפים תלמידי המדרשה
למנהיגות על פני הצמתים החשובים של החברה
הישראלית

המורים היוזמים:

יובל סביון | אילנה בלסקי

רכז המדרשה | מורה שותפה,

בית-הספר התיכון ויצ"ו, נהלל

דוא"ל: savion02@netvision.net.il

יובל סביון ואילנה בלסקי הגוויזמו את הרעיון להקים מדרשה חינוכית בבית הספר התיכון ויצ"ו בנהלל. לא במקרה נרתמו השניים ליוזמה שכל כולה מכוונת לחינוך לערכים. השניים צמחו והתחנכו בסביבה שקידשה את החינוך לערכי חברה ולאהבת הארץ. אילנה היא בוגרת סמינר "אורנים" ותושבת נהלל, ואילו יובל הוא בוגר המוסד שהיה בעבר בית הספר החקלאי נהלל, ואילו חזר ללמד. ביסוד הקמת המדרשה החינוכית כרוכה אמונת היוזמים כי נערים רבים רואים בבית הספר, בקהילה ובחברה גורם המעניק להם שירותים בלבד. תפיסה זו משקפת את פעילותם בבית הספר המתאפיינת ברדידות יחסית. היוזמה להקים את המדרשה למנהיגות חינוכית חברתית נולדה מתוך צורך לפתח מנהיגות ואחריות בקרב הנוער, ולהקנות להם ערכי נתינה, התנדבות, רגישות לזולת, מעורבות ואכפתיות. ההכרה כי רק עבודה שיטתית ומעמיקה עם קבוצת תלמידים תאפשר הגעה להישגים חינוכיים, הביאה לפיתוח מסגרת מקורית המקיימת תוכנית לימודים ייחודית. מעבר ללימודי מחשבת ישראל ברמה של חמש יחידות לימוד, משתתפים 45 תלמידי המדרשה בתוכנית חינוכית-ערכית עשירה. מטרת התוכנית לטפח תחושת אחריות, נתינה ומעורבות בחברה במקביל לטיפוח זהות יהודית ציונית. החניכים מתעמקים בשאלות מיהו האדם ומהי מנהיגות. הם לוקחים חלק בפרויקטים חברתיים שבמרכוזם הנתינה לחברה, פיתוח יכולות מנהיגות צעירה, עבודת צוות, מעורבות חברתית ורגישות לזולת, אכפתיות ותרומה לקהילה. שיטת הלימוד מתמקדת בסדנאות, למידה בחברותא במעגל, והחניכים מתמודדים עם שאלות קיומיות הנוגעות לחייהם האישיים ולחיי חבריהם שבקבוצה. את הלימוד מעבירים שני מורים, והחניכים מתנסים בהעברת שיעורים לחבריהם. בסוף כיתה י"ב משתתפים כל תלמידי המדרשה ב"מסע חוצה ישראל" העובר דרך הצמתים המרכזיים

של החברה הישראלית. המסע מאורגן כולו על ידי התלמידים. היקף מעורבותם בנתינה חברתית בבית הספר ובקהילה מעבר לתוכנית הלימודים הרגילה נמדד בכ-250 שעות שבועיות בפרק-זמן של שלוש שנים (לעומת 60 שעות שבועיות במסגרות לימוד רגילות). בפועל נמצא כי הפעילות החברתית רבת ההיקף הזאת לא גרעה מהישגיהם הלימודיים של תלמידי המדרשה: בשנת הלימודים התשס"ה עמדו כל בוגריה בהצלחה בבחינת הבגרות, וממוצע הציונים עמד על 90. נוכחות התלמידים בפעילויות החברתיות הבית-ספריות הייתה מלאה לחלוטין. עבור בית הספר מהווה המדרשה מעין סיירת נבחרת בכל הנוגע לפעילויות תרבותיות וערכיות, וחניכיה מהווים את חוד החנית בביצוען. כך, באירוע לציון יום הזיכרון ליצחק רבין ז"ל, העבירו תלמידי המדרשה סדנאות בנושא דמוקרטיה וסובלנות לכל תלמידי כיתות ז'-י בבית

הספר שיש בו כשמונה מאות תלמידים, וערכו סדנאות בר-מצווה לתלמידי כיתות ז'. תוצאות ההשקעה החינוכית לערכים מוחשית לעין. חלקם הגדול של בוגרי המדרשה ממשיך את מסלולו בשנת שירות או במכינה קדם-צבאית. בכל שנה מצטרפים למדרשה כעשרים תלמידים חדשים המתחילים את דרכם בכיתה י'. הללו עוברים ריאיון אישי ונבדקת מוכנותם להשקעה הנדרשת מתלמיד המחטרף למסגרת תובענית זו. בתקופה שבה עיקר הדגשים בחברה מושמים באינטרסים אישיים ובהגשמת מאוויים חומריים, מהווה המדרשה משב רוח מרענן המחדד את תפקידו של מורה בית הספר כגורם מחנך, ולא רק מלמד. רציול זה הוא עמוד התווך ביוזמתם של יזמי המדרשה למנהיגות חינוכית חברתית.

בעבור יוזמתם זו זכו יובל סביון ואילנה בלסקי בפרס המורה היוזם לשנת תשס"ו.

יוצרים אוצרים

דז שיח ביקורתי מפרה
בין תלמידי מגמת האמנות

המורה היזמית:
דליה קרני

מורה לאמנות ורכות מגמת האמנות
תיכון "מור מטרו-ווסט", רעננה
דוא"ל: carny@bezeqint.net

"יוצרים-אוצרים" הוא שמה של יוזמה המופעלת בקרב תלמידי המגמה לאומנות בשכבת כיתות י"א. הרעיון המוביל בפרויקט שפיתחה מרכזת המגמה, דליה קרני, הוא היותם של התלמידים יוצרים ואוצרים כאחד, כשכל תלמיד יוצר משמש גם כאוצר תערוכה לחברו. את עבודות האמנות שלהם יוצרים התלמידים בין היתר בהשראת שירים וסיפורים שלמדו בשיעורי הספרות, והן מוצגות בתערוכה המתקיימת בגלריה הבית-ספרית.

טרם הפעלת היוזמה הייתה ההתייחסות אל תלמידי המגמה לאומנות בתיכון "מור מטרו ווסט" ברעננה כאל "ועדת קישוט" גרידא: עבודותיהם זכו לחשיפה מצומצמת והוצגו רק בתערוכה השנתית הקבוצתית - מקום שלא הושם בו כל דגש באחירה אישית ובמתן ביטוי הולם לכישרונם וליכולותיהם. עולם האמנות

ככלל היה סגור בפני כלל תלמידי בית הספר, ומרביתם לא ביקרו מעולם במוזיאון כלשהו ולא זכו לצפות ביצירות אמנות.

בראשית הדרך איתרה דליה קרני חלל לא מנוצל באחד ממבואות בית הספר. חלל זה הפך לגלריה בית-ספרית שבין כתליה מתנהל מרכז לימוד דינמי, המרכז סביבו את כלל הפעילות הלימודית והיצירתית של מגמת האמנות. התלמידים מתנסים בתהליך כולו - החל בארגון התערוכה הכרוך בתליית העבודות ובעיצוב החלל, עבור דרך בחירת השם לתערוכה בכפוף לתכניה, עיצוב הקטלוג וניסוח רעיונותיה ומסריה הייחודיים, וכלה בהכנת ההזמנות ומשלוחן, הכול תוך עמידה בלוח זמנים. תהליך האוצרות הוא הנדבך החשוב של היוזמה.

התקציב לפרויקט "יוצרים אוצרים" ממומן מכספי המגמה בלבד. צמצום המשאבים מכתוב במקרים רבים אלתור שמוביל לפיתוח מחשבה יצירתית בקרב התלמידים. התהליך כולו מתבצע תוך עבודת צוות. התלמיד האוצר, שתפקידו להוות גשר בין היוצר ויצירתו לבין קהל הצופים, מהווה גם גורם תומך לעמיתו. את התערוכות מתעדים תלמידי מגמת הצילום והפרסום הבית-ספרית, והדבר מרחיב את שיתוף הפעולה הבית-ספרי בין מגמות לימוד שונות. השיטה הייחודית של עבודת הצוות במדיה המאופיינת באינדיבידואליזם ובתחרותיות, מקהה את המתח בין היוצרים, ומעודדת פתיחות והקשבה לאחר, ותמיכה לצד פיתוח כלים לביקורת חיצונית ועצמית והיכולת להתמודד עימה.

במהלך כל שנה מוצגות כעשר תערוכות. ממוצע ציוני תערוכות הגמר בהיקף של שתי יחידות לימוד הוא מהגבוהים בארץ - מעל 96. הפעילות בגלריה מפנה את הזרקור אל התלמידים ומאפשרת להם להימצא, בניגוד לעבר, בחזית הבמה הבית-ספרית. תלמידי הכיתות האחרות המתקבצים בחלל הגלריה, מחמיאים ומתעניינים, ובכך הם יוצרים תחושת 'גאוות יחידה' בקרב תלמידי המגמה. הדרישה העולה בהתמדה להתקבל למגמה אף גרמה להפיכתה לעל-אזורית, ולפתיחתה עבור תלמידים שאינם שייכים לאזור הרישום של בית הספר.

בעבור יוזמתה זו זכתה דליה קרני בפרס המורה היזם לשנת תשס"ו.

עבודה ולשיתוף פעולה בתוך צוות, למיומנויות בהסקת מסקנות ולהגברת הביטחון העצמי.

חיים אף החל להעביר השתלמויות למורים אחרים. מורי בית הספר מדווחים על אווירה לימודית טובה יותר השוררת בכיתות בהשראת התוכנית ועל הביקוש הגבוה בקרב התלמידים להצטרף אליה.

בעבור יוזמתו זו זכה שמעון חיים בפרס המורה היזם לשנת התשס"ו.

חברי הצוות בתפקידי החונך והחניך, ואילו המורה, המקבל גם הוא חוברת הנחיה לחפגש, פנוי להתמקד בתלמידים הזקוקים לכך. שלושה שיעורים טרם הרצת התוכנית מוקדשים למיומנויות עבודה בצוותים וללימוד תוכנת ה-Excel.

יוזמתו של חיים הובילה את תלמידיו להישגים מרשימים שניתן לאומדן בפרחטרים שונים: ציונם הממוצע בלימודי גיאומטריה האנליטית הוא 88, בעוד הציון הממוצע המושג בתחום זה בלמידה המסורתית הוא 69. הישגיהם בתחום זה גבוהים גם מתחומי הלמידה האחרים שלהם, וציוניהם נמדדים ב-15 נקודות מעל הממוצע העצמי בלימודיהם בנושאים אחרים. כך גם נמצא שממוצע הציונים שלהם גבוה ב-7 נקודות מעל הממוצע של חבריהם שאינם לוקחים חלק בתוכנית. מעבר להישגים הלימודיים נמצא שהפעלת היוזמה הובילה להגדלת אחריות התלמיד, לניהול הלמידה, להקניית מושגי

מחשבמטיקה

מחפשים את משוואת הישר עם חבר ומחשב

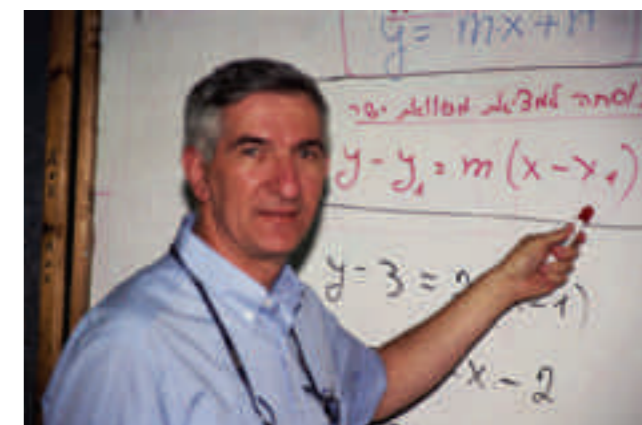
המורה היזם:

שמעון חיים

מורה למתמטיקה

ביה"ס התיכון אורט ע"ש אדיבי, אשקלון

דוא"ל: shimonim@gmail.com

בפני רבים מהתלמידים ניצבת מעין חומה בצורה המפרידה בינם לבין עולם המתמטיקה. לימודו עבורם כרוך בקשיים הנוגעים לקליטת ייצוגים מילוליים של בעיות מתמטיות, הבנת הנקרא ובשילוב מיומנויות הבנה ויישום. הם מגלים תסכול ופחד מהמקצוע עד כדי בהלה והמוטיבציה שלהם להתמודד עם החומר נמוכה. התוצאה היא שהם בוחרים במסלול של שלוש יחידות לימוד לבגרות במתמטיקה, ובדרך כלל רמת הצלחתם בבחינות אינה גבוהה.

עבור קבוצות תלמידים הניכרות בקשיים אלה, פיתח המורה שמעון חיים שיטה מקורית וחיונית להוראת המדסה אנליטית - אחת מיחידות הלימוד במקצוע המתמטיקה. הוא השתמש בחומרי למידה רבים ומעמיקים המשלבים נושאים מתמטיים, טכנולוגיה, ובעיקר נקט שיטה של חונכות בעלת אופי ייחודי. כך עלה בידי לעורר בקרב תלמידיו עניין נושאי הלמידה ולהובילם להצלחות מרשימות בבחינות הבגרות.

ה"מחשבמטיקה", תוכניתו של חיים, החלה לפעול בשנת 2002, והיא משלבת את עבודת המחשב עם הלימוד השוטף. התוכנית כוללת את כל החומר הלימודי הנדרש בתוכנית הלימודים בגיאומטריה אנליטית. היא מתאימה במיוחד לתלמידי מב"ה, כיתות הכוון ומרכזי קידום נוער. הללו מתקשים בדרך כלל בהבנת חומרים בסיסיים, כגון "פונקציית הקו הישר" ו"שיפוע הישר" - הגורמים המובילים למציאת "משוואת ישר". שיטת הלימוד המקובלת לפיצוח סוגיות הנדסיות אלה היא טכנית בעיקרה, ואינה מובילה להבנה מעמיקה של החומר. בשיטת הלימוד שפיתח חיים עובדים התלמידים על קובצי Excel, המאפשרים תצוגה גרפית אינטראקטיבית, שמשתנה עם כל שינוי פרמטר בנתוני השאלה (כגון הדגמה חזותית של שינוי שיפוע). בכל מפגש כיתתי עובדים התלמידים בזוגות. זיווג התלמידים, בניגוד למקובל, נעשה בהתאם לרמתם - חלש לצד חלש, וחזק לצד חזק. לטענתו שיטת חניכה הדדית זו מובילה להתמודדות זהה של התלמידים עם החומר ומונעת פערי התקדמות ביניהם.

כתמיכה לשיטת הלימוד החדשנית, פיתח חיים גם חומרי עזר: לכל זוג תלמידים מחולקת ערכה, המללת חוברת לחונך, חוברת לחניך וקובצי Excel למשימות. בכפוף להנחיות החוברת, מתחלפים

אבן גבירול מחושב לבעלי לקויות למידה

לומדים את שירת ימי הביניים באמצעות תוכנת מחשב ידידותית

המורה היזמית:

זיוה ששון זלמנסון

מורה לספרות ורכות החינוך החברתי

מרכז חינוך אורט, כפר סבא

דוא"ל: zivazalmanson@walla.com

אתר האינטרנט של אורט: <http://aviv.org.il/shirat>

הוראת שירת ימי הביניים היא מן הנושאים המאתגרים ביותר הניצבים מול המורים לספרות. שירה זו, לכשעצמה, היא רבת פנים. מדובר בשירי קודש העוסקים בנפש האדם ובאפסותו לעומת גדלות האל, ולצידם שירי חול. השירים נכתבו על ידי גדולי המשוררים בראי התקופה.

קירוב התלמידים לעולם הקסום והעשיר של יצירות מורכבות אלה כרוך בקשיים רבים, קל וחומר כשמדובר בתלמידים בעלי קשיי למידה: המילים והתחביר יוצרים קושי בהבנת הנקרא ברמה הבסיסית ביותר; השימוש המסורתי בשקפים, בלוח ובג'ק, גוזל גם הוא זמן רב משעות הלימוד ומגביר את תסכול המורה והתלמידים כאחד. כל אלה יוצרים מחסום בקבלת תעודת הברגרות. בבית הספר שבו מלמדת זיוה זלמנסון מרוכזים בוגרי חטיבות הביניים בעלי הישגים לימודיים נמוכים מהממוצע, ובהם תלמידים לקויי למידה בעלי בעיות התנהגות, אשר יחסם השלילי למקצוע הספרות נובע, בין השאר, מכישלונות קודמים בלימודים.

בתופעות אלה נתקלה גם המורה זוכת הפרס בבית ספרה. על מנת להגיע לתלמידיה, פיתחה זיוה לומדה ייחודית, כדי לסייע לתלמידים בכלל ולבעלי לקויות למידה בפרט, לקצר את זמן ההוראה ולשפר את אסטרטגיות הלמידה ואת אוצר המילים.

הלומדה ניתנת להפעלה באמצעות מחשב ובאופן אישי על ידי התלמיד. היא מכילה תקליטור הכולל חמש יחידות לימוד, וכל יחידה עוסקת באחד מחמשת השירים הנדרשים בברגרות.

התקליטור מכיל את החומר המקצועי המקנה מיומנויות למידה ומיומנויות ספרותיות, בדרך של הסברים, שאלות ופעילויות מגוונות. ייחודה של הלומדה שפיתחה זיוה בכך שהיא מערבת שמע, ראייה ומגע. באמצעותה יכול התלמיד להתרכז בקריאה עצמית נקייה של הטקסט או לבחור בערוץ נוסף המשלב קריינות המלווה את השירים בקריאה ובהגייה נכונה. בפועל עובדים תלמידי הכיתה במשותף בהנחיית המורה. התלמידים לקויי הלמידה מקבלים את התקליטור לביתם לשם עבודה עצמית בקצב אישי. כסיכום לכל יחידת לימוד בתוכנה, נערך מבדק לאיתור הקשיים ולקבלת משוב על הישגי התלמידים.

הצלחת הלומדה שיזמה זיוה באה לידי ביטוי בתוצאות בחינת הברגרות: 15 מתוך 20 תלמידים עמדו בהצלחה בבחינה (לעומת חמישה בלבד בשנים עברו), כ-90 אחוזים עברו את הבחינה בהצלחה ללא שורת ציון המגן, וממוצע הציונים עומד על 70 (לעומת 50 בשנים עברו), ואוצר המילים וכותר הביטוי בכתב ובעל פה השתפרו. הנוכחות בשיעוריה היא מלאה: תלמידיה מרותקים לחומר הנלמד, והם מעידים על עצמם כמי שיש בהם אהבה לספרות ולשירה. חלקם קוראים עתה ספרים ללא חשש, וחלקם אף החלו לכתוב שירים הנקראים על ידם ומנותחים בכיתה כחלק מתוכנית הלימודים. בתהליך פיתוח הלומדה פעלה זיוה בשיטת "סטארט-אפ". היא גייסה את הנהלות בית הספר ואורט, ונעזרה באנשי מקצוע המתמחים בתחומי ידע שונים - ספרות, מחשב, גרפיקה וכיוצא באלו. בכך כרוך שורש הצלחתה של יוזמתה. מומחים בפדגוגיה משולבת תקשוב שבחנו את הלומדה, שיבחו: הם קבעו כי "עיצובה הנקי של הלומדה ומיפוי התכנים המוקפד, לרבות ניצול המדיום הטכנולוגי הרב-חושני, חוברים יחד ליצירה ייחודית בנושא מיוחד". הלומדה שפתחה זיוה ניתנת לשימוש חופשי באמצעות הכניסה לאתר האינטרנט של אורט

על יוזמתה זו זכתה זיוה זלמנסון בפרס המורה הזים לשנת תשס"ו.

חברי ועדת ההיגוי בפרס המורה היזם

יושבי ראש: **ליאון רקנאטי**

פרופ' יעקב קופ

מנהלת הפרס: לירו לסרי

חברי הוועדה

בנימין אמיר, לשעבר סמנכ"ל משרד החינוך והתרבות וראש המינהל הפדגוגי

אבי בטלהיים, מ"מ וסגן עורך "מעריב"

גילה בן-הר, מנכ"לית מט"ח

ד"ר אסתר גוסרסקי, לשעבר סגנית נשיא מכללת קיי, באר שבע

ד"ר שמואל וייס, מנכ"ל עמותת חינוך לפסגות

רוני קלינסקי, מנהל תחום החינוך בקרן סאקט"א-רש"י

ד"ר מירי לרנך, מרצה בכירה ליוזמות . מלמדת באוניברסיטת ת"א ובמכללה האקדמית ת"א-יפו

בני מורן, חבר הנהלת עמותת תפוח, מנכ"ל BMP וחבר הנהלת עמותת גלופ

פרופ' דוד נבו, לשעבר המדען הראשי במשרד החינוך וראש בית הספר לחינוך באוניברסיטת ת"א

אסתי פפר, מנכ"ל חברת S.T.C - יעוץ ופיתוח עסקי - טכנולוגיה וחינוך, לשעבר אחראית מגור החינוך ב- IBM ויו"ר מו"ח

לאה רוזנברג, סמנכ"לית וראש המינהל הפדגוגי במשרד החינוך

דיטה סלמן, יוזם וניהול פרוייקטים חינוכיים, ייעוץ וליווי למנהלי בתי-ספר.

חברי המועצה הציבורית

משרד החינוך

פרופ' יולי תמיר, שרת החינוך

שמואל אבואב, מנכ"ל משרד החינוך

שלטון מקומי

מוטי אביסרור, עסק פרטי, לשעבר ראש עיריית ירוחם

זאב בילסקי, יו"ר הנהלת הסוכנות היהודית וההסתדרות הציונית

איברהים ג'ראבעה, מנהל בית הספר שגב שלום א', לשעבר מנהל מחלקת החינוך במועצה האזורית שגב

יעל גרמן, ראש עיריית הרצליה ויו"ר ועדת החינוך במרכז לשלטון המקומי

ארגוני המורים

יוסי וסרמן, מזכ"ל הסתדרות המורים

דב רוזנברב, נציג ארגון המורים העל יסודיים

אקדמיה

ד"ר מרים מבורך, ראש מכללת לוינסקי לחינוך

פרופ' אמנון פז ז"ל, פרופסור למתמטיקה באוניברסיטה העברית

פרופ' זאב תדמור, יו"ר מוסד נאמן, הטכניון

פרופ' נעמה צבר בן-יהושע, בית הספר לחינוך, אוניברסיטת ת"א **מגור עיסקי וציבורי**

אלי אלאלוף, מנכ"ל קרן סאקט"א-רש"י

אלי הורביץ, יו"ר מועצת מנהלים "טבע"

בני גאון, נשיא ויו"ר "גאון אחזקות"

רוני דואק, יו"ר עמותת "ציונות 2000", יו"ר הרשות למלחמה בסמים

שלמה דברת, שותף בכיר ומייסד Carmel Ventures

גבי לזין, מנהלת קרן יהל ע"ש יהודה ליאון רקנאטי ז"ל

מארק וסטנלי צ'ייס, מנהלים ושותפים ב- Delta Ventures

אליעזר שמואלי, לשעבר מנכ"ל משרד החינוך

ח"כ רונית תירוש, חברת כנסת במפלגת קדימה, לשעבר מנכ"לית משרד החינוך

מורים ומנהלי בתי-ספר

אריה ברנע, מנהל בית-הספר התיכון האזורי באר-טוביה

ח'דיג'ה טהא, מנהלת ביי"ס יסודי ב' "אל-מוסתקבל", ג'לג'וליה

איה ח'ראדין, מנהלת ביי"ס "סולטאן אל אטרש", ח'ורפיש

ד"ר ריקרדו טרומפר, רכו מקצועות מדעיים בביה"ס המשותף חוף הכרמל

שרה קירור, מורה למתמטיקה בבי"ס גבעת ברנר

נחמיה רפל, מנהל ביה"ס המשותף העל היסודי קבוצת יבנה

יוסי בן גל, מנהל תיכון עירוני ב' ג' צייטלין בת"א

ד"ר ג'אנם יעקובי, מרצה לחינוך ופסיכולוגיה במכון הערבי במכללת בית ברל

הורים, ארגונים ציבוריים ואנשי תקשורת

עופר ברנדס, לשעבר יועץ בכיר לשר החינוך

ד"ר מיכאל יזוביצקי, מנהל חינוכי של החטיבה לחינוך לחוברי חסיית בסוכנות היהודית

חסרים 6 חברי מועצה מהרשימה

דגנית הופנברטל, מדריכה פדגוגית במסלול לחינוך המיוחד ומרצה במכללת לוינסקי

אמנון כרמון, מנהל מכון כרם להכשרת מורים לחינוך הומניסטי יהודי

נורית לב, מנהלת בתי ספר יסודיים בבאר שבע לשעבר

אביבה מורדקוביץ', מנהלת מחלקת החינוך בתל-מונד

ד"ר אילנה מילשטיין, ראש מסלול להוראת האנגלית במכללת בית ברל

אירית פרמן, מרצה בחוג לאנגלית במכללת לוינסקי לחינוך

דליה פניג, מפמ"ר להוראת גיאוגרפיה, מולדת, חברה ואזרחות

נעמי רבגד, מדריכה פדגוגית במסלול היסודי במכללת לוינסקי לחינוך

טארק אבו-רגב, מנריך להוראת הלשון הערבית בבתי"ס יסודיים במחוז צפון, מנריך פדגוגי ומרצה לספרות ערבית במכללת קיי

רחל רוזנברג, סגן ראש היחידה לענייני הפיתוח המקצועי ביחידה לקידום המקצועיות בחינוך

שרה רוטקופ-הרמתי, מרצה ומדריכה פדגוגית במכללת לוינסקי לחינוך, מפתחת ומנחה ביחידת תכנים ותכניות הכשרה והשתלמויות במנהל חברה ונוער במשרד החינוך והתרבות

רותי שכטר, מדריכה פדגוגית במסלול לגיל הרך, ומרכות שנתון א' בגיל הרך במכללת לוינסקי לחינוך

תמר שלמה, ראש תחום חינוך חברתי - קהילתי במחוז מרכז

מעריכים מומחים

פרופ' רפי נחמיאס, ראש המרכז לחינוך מדעי וטכנולוגי באוניברסיטת תל אביב

אלונה פורקוש-ברוך, חוקרת בתחום תקשוב בחינוך, אוניברסיטת ת"א

מלכה ברום, רכות עירונית למתמטיקה בחינוך העל-יסודי, ת"א

דוד סלע, מפמ"ר לפיסיקה במשרד החינוך

דליה אליעזר, מפמ"רית מגמות אמנויות העיצוב, הנדסת בנייה ואדריכלות

מכללת קיי בבאר שבע

ח'דיג'ה טהא, מנהלת ביה"ס יסודי ב' "אל-מוסתקבל", ג'לג'וליה

ד"ר ג'אנם יעקובי, מרצה לחינוך ופסיכולוגיה במכון הערבי במכללת בית ברל

ד"ר מרים מבורך, ראש מכללת לוינסקי לחינוך

מעריכים

הרב דוד אנסבכר, עמית במכון מנדל למנהיגות חינוכית

ד"ר ורדה בר, יועצת לארגונים בנושא חינוך, לשעבר מנהלת אגף החינוך בעיריית ת"א

דורית גן מור לשעבר מנהלת תיכון שש שנתי "עתידים" בחולון

ד"ר דורוי גניאל, מנהל חטיבת האופק, המחלקה לחינוך יהודי-ציוני בסוכנות היהודית

ד"ר אנה הלק, לשעבר מרכות תחום טכנולוגיית חלל ולויינים, ביה"ס להנדסאים שליד אוניברסיטת ת"א. זוכת הפרס לשנת 2004.

ד"ר עלי ותד, רכו אקדמי, המכון להכשרת מורים ערביים בבית ברל

מוזנה טיבי, מנהלת ביה"ס היסודי "אדן-סינא ב'" בטיבה

ד"ר ענת ירדן, ראש קבוצת ביולוגיה במחלקה להוראת מדעים במכון וייצמן

דליה לזין, יזמית בפרוייקטים חינוכיים

בתיה סמולך, לשעבר מנחה ויועצת פדגוגית בית ספרית בתיכון קציר בחולון ומנהלת ביי"ס בראשל"צ

ד"ר איברהים עאמר, מנהל מחקר ופיתוח כימיה ומרצה למדעים במכללת בית ברל

ד"ר סוהר-ריחאני בשאראת, מנהלת פרויקט ניסויי בתיכון עירוני נצרת ומרצה לביולוגיה בקמפוס אעבלין. זוכת הפרס לשנת 2004.

רונית רענן, מנכ"לית עמותת "כל ישראל חברים" - אליאנס

חיה שרוני, מרכות המסלול לחינוך מיוחד במכללת קיי בבאר שבע

נורה דליות, לשעבר ראש חוג הגיל הרך במכללת 'דוד-ילין' בירושלים

Evaluation and Selection of the Winning Teachers

This year, the Recanati-Chais-Rashi Award for the Entrepreneur-Teacher is marking its third year of activity.

To formulate and apply the working methods, the directors of the Award Foundation appointed a steering committee and a public council with members from all sectors of Israel's education and social systems and business community. The Council supervises and advises the directors of the Award Foundation in the attainment of the program's goals and maintains liaison among the various sectors. The council members hold senior positions in entities related to the Israeli education system: the Ministry of Education, the teachers' organizations, local authorities, academia, pedagogy, and various public institutions. Businesspeople and parents are also represented.

The award is publicized among schoolteachers through the channels of the education system, school administrations, a Web site, and advertisements in Ma'ariv, the sponsor of the award.

This year, the panel of referees selected ten teachers from various parts of the country. Although no sectoral

or other quotas were set in advance, it was discovered after the fact that the winners came from diverse sectors, taught a wide range of subjects, and worked for various education institutions across the country. Each winner receives a prize in the sum of NIS 10,000 in support of his/her entrepreneurial initiative. Some 120 initiatives were submitted for assessment; all were examined in a lengthy six-stage process. For the final stage of selection, representative members of the Steering Committee and the Public Council joined the referees.

The criteria for assessing entrepreneurship and selecting the winning teachers relate to special content and teaching principles, the teacher's work within the school system, the transition from the initial idea to its implementation, the identification of proven results, and potential dissemination.

The applications were reviewed by a panel comprised of six referees and six coordinators—all of whom are prominent professionals in their fields, experts in various disciplines, senior teachers with extensive experience in teaching, high-ranking administrators, and skilled curriculum developers.

Award's Board of Directors is currently seeking to develop a mechanism for the dissemination of information about the winning initiatives and the winning teachers' work, as well as ways to assimilate the awarded enterprises in the education system at the local, regional, and national levels. Another option being explored is the establishment of relations between entrepreneur-teachers and interested entities in Israel and abroad.

The Recanati-Chais-Rashi Award
for the Entrepreneur Teacher

Entrepreneurship - Beyond Excellence

Education stands out among those fields in which progress and importance are matters of public consensus. No one disputes the centrality of the education system and its significance in our quality of life and our future. The achievements of the education system are sometimes subjected to waves of criticism that focus, among other things, on the work, standards, and pedagogic skills of teachers. It is no secret that the public image of teachers in Israel has declined. Nevertheless, without belittling the importance of critical processes and the demand and striving for improvement, one should point out that educational activity as a whole is the work of numerous teachers and educators whose efforts are under constant scrutiny and who, for the most part, exert themselves every day in the performance of their

work. Our children's education, as well as the set of values that they receive before they embark on adult life, are ultimately the outcomes of the teachers' labor, the goals to which we all aspire.

The Recanati-Chais-Rashi Award for the Entrepreneur-Teacher is a unique educational program that seeks out and promotes schoolteachers and educators from educational institutions of all types, including kindergartens. The teachers whom the program seeks are those who orient their educational actions toward entrepreneurship and act in ways that are worthy of replication and implementation in other educational institutions across the country.

The idea behind the award was developed and implemented by Leon Recanati and Yaakov Kop three years ago. About a year ago they were joined by Stanley Chais, an American businessman known for his involvement in the educational sphere in Israel, and the Sacta-Rashi Foundation, one of Israel's leading private funds, focusing on education, social welfare and health.

The sponsors and leaders of the program believe in the power of teachers and educators to initiate, motivate, and foster entrepreneurial qualities in their working environment, thus adding something of themselves that surpasses and complements what is already being done in existing settings. The recipients of the Recanati-Chais-Rashi Award for the Entrepreneur-Teacher are educators who have successfully developed unique initiatives that can create change and improve scholastic

and educational achievements. These initiatives are characterized not only by the dedication, proficiency, and excellence of those who pursue them but also, and most importantly, by didactic breakthroughs that transcend conventional educational settings. The winners' distinguished qualities are rooted in their ability to develop original aspects and apply effective responses in the complex and ever-changing reality of kindergartens, schools, and communities in which they are active.

We believe that the promotion educational entrepreneurship of the type envisioned will impact the entire education system. These welcome initiatives may help to update and refresh curricular materials at the local scale and enrich the curriculum at the national scale. Raising pedagogic standards will improve Israeli students' chances of advancement in life after completing high school. High-school graduates will

contribute more during their army service, will perform more successfully in higher education, and will ultimately play an more active and productive role at all levels of social and economic life.

"Those who plant wheat plan for a year; those who plant trees plan for decades; those who educate us plan for future generations."

The fulfillment of this ancient adage by our teachers is the vision of the Recanati-Chais-Rashi Award for the Entrepreneur-Teacher.

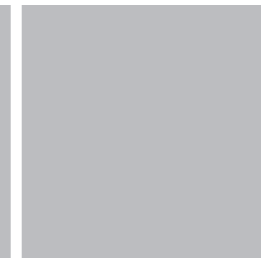
The Award's Directors wish to thank the coordinators and referees who as volunteers invested much time in the selection process. We also wish to thank Ofer Nimrodi, Avi Betelheim, and the Ma'ariv newspaper for championing the cause of supporting education by sponsoring the Recanati-Chais-Rashi Award for the Entrepreneur-Teacher.

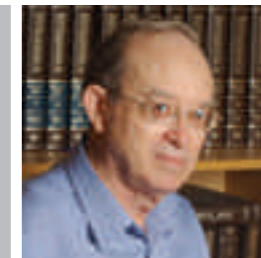
Leon Recanati
Chairman and CEO
GlenRock Israel

Prof. Yaakov Kop
Director, Taub Center for Social
Policy Studies in Israel

Elie Elalouf
General Director
Sacta-Rashi Foundation

Stanley Chais
Chairman
Chais Family Foundation

Mark Chais
Board Member
Chais Family Foundation

